

5. Ғулом Ғафур. Асарлар. 12 томлик. – Тошкент: “Фан”, 1970-1978.

РЕЗЮМЕ

Маколамиз мавзуси тил ва маданият бирликлари ҳисобланган лингвокультурология ходисасини ўрганишга бағишланган бўлиб, унда “Остона” лингвомаданий бирлигининг ички маъно валеңтлиги доирасини аниқлашга бағишланган изланишларимизнинг айрим тафсилотларини эътиборингизга ҳавола этамиз

РЕЗЮМЕ

Статья посвящена анализу лингвокультурологической единицы узбекского языка “Остона”(порог). Объектом исследования явились произведения “Уфк” (небосклон) знаменитого писателя Саида Ахмада и “Вақт”(время) Гафура Гуляма. Основная цель исследования-нахождение в текстах, художественных произведениях лингвокультуры, значения которых не отражены в современных толковых словарях.

SUMMARY

The article is devoted to the analysis of the linguocultural units of the Uzbek language “Ostona” (Threshold). The object of the research is “Ufk” (Dawning) by the famous writer Said Ahmad and “Vaqt”(Time) by Gafur Gulyam. The main aim of the research is to find linguocultures in the texts of works, the meanings of which are not reflected in modern explanatory dictionaries.

ИЛК СИНОНИМ ЎҚУВ ЛУҒАТЛАРИНИНГ ПАЙДО БЎЛИШИ ВА ТАРАҚҚИЁТИ БОСҚИЧЛАРИ

Г.Р.Мирханова – ўқитувчи

Бухоро давлат университети

Таянч сўзлар: нотиклик, лексикография, ўқув луғатчилиги, араб луғатшунослиги, рус луғатшунослиги, синонимик луғатлар.

Ключевые слова: ораторское искусство, лексикография, учебная лексикография, арабская лексикография, русская лексикография, синонимические словари.

Key words: oratory, lexicography, educational lexicography, Arabic lexicography, Russian lexicography, synonymous dictionaries.

Кескин кураш ва ракобат ҳукм сураётган, манфаатлар тўқнашви кўчайган, глобаллашув жараёнлари инсоният учун қутилмаган муаммоларни келтириб чиқараётган биз яшаб турган давр инсондан ўта фаол, сергак, миллий ўзлик ва маънавий қадриятларга содиқ бўлишни талаб этади. Шу боис мамлакатимиз томонидан ҳар қандай ижодий ташаббус, илм олиш ва интеллектуал салоҳиятни ошириш учун зарур барча шарт-шароит яратилмоқда. Буларнинг барчаси, ўз навбатида, замонавий инсоннинг коммуникатив имкониятларини ривожлантиришни талаб қилади. Мулоқотнинг энг муҳим воситаси бу – сўз бўлса, фикрни таъсирчан, тўлиқ ва жозибали ифодалашнинг муҳим воситаси бу – синонимлардир. Тил қанча қадимий бўлса, ундаги синонимлар ҳам шунча қадимий.

Синонимлар юнунча σύν “бирга”+ ὄνομα “ном” сўзларининг ўзаро бирикувидан юзага келган бўлиб, нутқнинг таъсирчанлигини ошириш, фикрни янада аниқ, жонли, мантқий ва хилма-хил ифодалашнинг муҳим воситаси ҳисобланади. Мавжуд илмий адабиётларда синоним сўзларнинг ишчи таърифида бир туркумга мансуб бўлиши, ёзилиши, талаффузи ҳар хил, аммо маъноси бир хил ёки яқин бўлган сўзлар эканлиги акс этади. Синонимлик ўта серкирра ҳодиса бўлиб, берилган аксарият таърифлар синонимиянинг моҳиятини ҳар томонлама қамраб олмайди. Шу боис тилшуносликнинг илк даврларидаёқ ушбу бадий тасвир воситалари моҳиятини очиш, уларнинг маъносини қайд қилиш, рўйхатларини тузишга қизиқиш кучли бўлган.

Шуни таъкид билан айтиш мумкинки, тилшунослик тарихида яратилган илк манбалар луғатлар бўлса, луғатчилик тарихида мавжуд бўлган энг қадимий луғатларнинг аксари синонимлар изоҳига бағишланган глос ва глоссарийлар эди. “Умуман, синонимларни ўрганиш ва у билан боғлиқ луғатларни тузиш узоқ даврли тарихга эга. Масалан, милонинг бошларида хитойликлар шоирлар фойдаланиши учун дунёдаги биринчи синонимлар луғатини тузганлар” [1:38].

Сўнгги йилларда жаҳон тилшунослиги, қолаверса, ўзбек тилшунослигида бажарилган тадқиқотлар тилшунослик тарихида яратилган илк луғатларнинг соф амалий эҳтиёжлар – ўқув мақсадида яратилганини исботлади [2:43]. Жумладан, сўз маъносидаги нозик фарқларга асосланган синонимлар мавзусига бағишланган ҳар қандай луғатнинг яратилиш асосида таълимий мақсад – нотикликка ўргатиш, нутқий компетентликни ўстириш мақсади ётган. Маъноси бир

хил ёки яқин бўлган сўзларнинг семантик имконияти, қўлланиш ўрни, чегараси, ўз ёки ўзлашмаллиги ва бошқа хусусиятлари уларни махсус луғатларда жамлаш ва изоҳлаш эҳтиёжини юзага келтирган.

Жаҳон луғатчилиги тарихида синонимлар бўйича антик даврлардан то бугунги кунгача яратилган замонавий ўқув луғатлари тараққиётининг уч босқичини ажратиш мумкин:

1. Қадимги нотиклик мактаблари ҳамда диний мактаблар учун ўқув воситаси вазифасини ўтаган илк синоним рўйхатлари, луғат типидоғи дарслик ва қўлланмалар (милондан олдинги VI-V асрдан милоннинг ўрта асрларига қадар);

2. Муқаддас китоблар матнини тушуниш, сўз маъносидаги нозикликларни фарқлаш мақсадида яратилган синонимлар ўқув луғатлари (XI-XII асрлардан XX асргача);

3. Адабий тил тараққиёти, она тилини ривожлантириш, тилнинг бой имкониятларини намоён қилиш мақсадида яратилган янги авлод синоним ўқув луғатлари (XX аср бошларидан ҳозирги кунга қадар).

Буддизм вакили, донишманд Амара Синх қаламига мансуб милондан аввалги V-IV асрларга оид “санскрит тилида битилган биринчи ва энг машхур синонимлар луғати сифатида тан олинади Амаракоса” (санскр. अमरकोश – Amarakośa, “Амара луғати”) луғати мутахассилар томонидан. Амара – муаллифнинг номи бўлиб “ўлмас”, “коша” – “луғат”, “ҳазина”, “тўплам” маъноларини англатади. Луғат сўзлиги мавзувий принципга асосланганлиги сабабли идеографик луғат деб юритилади.

Ўзбек ўқув луғатчилигининг назарий ва амалий масалаларини илк марта монографик планда ўрганган олима Б.Бахриддинова Амара Синхнинг “Амаракоса” луғатига ўз даврининг муҳим илоҳий тушунчалари, кундалик турмушда учрайдиган маъноси тушунарсиз сўзлар изоҳига бағишланган илк ўқув луғатлари намунаси сифатида ёндашади: “Луғат 10 минг сўзни қамраб олган. Луғат қурилмаси унинг нафақат тилининг лексик бирликларини қамраб олиши, балки ўзида “оламнинг лисоний манзараси”ни акс эттирганидан ҳам далолат беради. Луғат матни учта китобга (қағда) бўлинади, унинг ҳар бири ўз навбатида маълум бир мавзудаги сўзни бирлаштирган лексик-семантик гуруҳни ифодаловчи бобларга (варга) ажратилган.

Луғатнинг биринчи китоби “Сабда-варга” (сабда – тил, нутқ)нинг олтинчи бобида инсоннинг худолар ва

одамлар қандай мулоқот қилиши, инсон нутқи кўринишлари, нутқнинг инсон тақомили ва тақдиридаги ўрни масалалари ёритилади. Масалан, нутқсўзининг 13та синонимик катори келтирилиб, уларнинг жумлада қўлланишига мисоллар келтирилади:

1. brāhmi – нутқ, ҳикоя, таомил, ҳикоя қилмоқ, қадимги ёзув тури, Дурга (Брахманинг хотини) эпитети;
2. bhārati – нутқ, овоз, сўз, нотиклик, Сарасвати (Брахманинг хотини) эпитети;
3. bhāsā – тил, нутқий қобилят, диалект, ёзув, айблов, шикоят;
4. gīr – нутқ, овоз, қўшиқ, олқиш, афсун, илтижо;
5. vāg (vāc) – нутқ (инсон нутқи ва илоҳий нутқ), овоз, товуш (нарсанинг, масалан, барабан), сўз, суҳбат, сўзлашув, тил (хайвонларга нисбатан);
6. vāni – нутқ, овоз, тон, оҳанг, тил, мақтов, ваъз, дикция, талаффуз;
7. sarasvati (Сарасвати –нотиклик, билим ва донолик маъбудаси) – нутқ, таълим, илоҳий овоз, гўзал аёл, сигир;
8. vyāhāra – нутқ, сўзлаш, тил, гапириш, мунозара, суҳбат, қуйлаш (қушлар), юмор, ҳазил;
9. ukti – нутқ, сўз, ифода, хониш қилиш;
10. lapita – айтмоқ, демоқ, йиғламоқ;
11. bhāsita – нутқ, айтилган, диалог, сўзлашув;
12. vacana – сўз, баён қилмоқ, гапирмоқ, гап, овоз, акцент, товуш, белги, маслаҳат, буйруқ;
13. vacas – гапириш, гаплашиш, нутқ, қўшиқ, сўзлаш [4].

Араб тилшунослигининг шаклланиши ҳам бевосита луғатларга бориб тақалади. Гарчи манбаларда луғат тузиш анъанаси арабларга юнонлардан ўтганлиги ҳақида маълумотлар учраса-да, араб луғатчилиги ўзига хос тарихи ва услубига эга бўлган алоҳида йўналиш ҳисобланади.

Манбаларга кўра VI-VII асрлардаёқ араб луғатшунослигида луғатнинг мазмунига кўра қуйидаги турларини учратиш мумкин эди:

- 1) тўлиқ изоҳли луғат;
- 2) нарса-буюм номлари луғати;
- 3) синонимлар луғати;
- 4) ноёб сўзлар луғати;
- 5) ўзлашган сўзлар луғати;
- 6) таржима луғати.

Синонимия адабий тилнинг лексик-семантик маҳсули сифатида қадим замонлардан бошқа тилшуносликларда бўлгани каби араб тилшунослигида мутахассисларнинг эътиборини тортган. Манбаларда эътироф этилишича, синонимларга бағишланган илк лексикографик асар араб тилшунослари томонидан яратилган [1:38].

Х асрда яшаб ўтган Бағдод грамматика мактаби вакили Ибн Жинний (Абул Фатх Усмон Мувсиллий) этимологияга доир масалалар ҳусусида фикр юритаётган экан, синонимияга ҳам диққат қаратади: “Пайғамбаримиз Муҳаммад (с.а.в.) Хайбардаги ғалабаларидан қайтаётиб қўлларидан пичокни тушуриб юборадилар. Ёнларида ўтирган Абу Хурайрага пичокни олиб бер, деб мурожаат қиладилар. Пайғамбаримиз Муҳаммад (с.а.в.) сўзларини англамаган Абу Хурайра атрофига қарайди. Пайғамбаримиз Муҳаммад (с.а.в.) пичокка ишора қиладилар. Абу Хурайра “Сиз бунини “сиккийн” (سَكِينٌ) деяпсиз, биз “мудях” (مُدْيَاخٌ) деймиз,

яна мен баъзи кишиларнинг буни “шафраҳ” (شَفْرَاهُ) деб айтганини ҳам эшитганман”, дейди. “Худо ҳаққи “сиккийн” (سَكِينٌ) сўзини шу вақтгача ҳеч эшитмагандим” деганлар [5:57].

Ибн Жинний синонимияни “бир тушунча учун бир қанча шаклларнинг мавжудлиги ва ҳар бир аталишининг асосини тадқиқ қилганда унинг маъно жиҳатидан бошқа сўзнинг маъноси билан уйғунлашишидир”, деб талкин қилса, Ибн ал-Асир “синонимия бу – турли хил сўзлар бўлиб, улар бир туб моҳиятнинг маъносига ишора қилади”, дейди. Араб тилшунослигида синонимларнинг илк мукаммал тавсифи Фахриддин томонидан “бир нарсани ифодаловчи бир туркумга хос алоҳида сўзлар”, сифатида берилди. Унингча, бу турдаги сўзларга буюм номлари кирмайди, улар синонимлар эмас [5:57].

Араб лексикасини диққат билан ўрганган лексиколог ва лексикографлар бир хил маънога эга бўлган сўзларнинг узун-узун рўйхатларини тузиб, араб тилида синонимлик қай даражада тараққий этганини ифтихор билан қайд этадилар. Хусусан, кўпгина асарларда араб тилида “шер” (شَرٌّ) сўзининг 350-500, “сув” (سُوءٌ)нинг 170, “туя” (تُيٌّ)нинг 100, “асал” (عَسَلٌ)нинг 80, “илон” (حَيَّاهُ)нинг 200, “шароб” (خَمْرٌ) сўзининг 100, “булут” (سَحَابٌ) сўзининг 50га яқин маънодошлари бўлганлиги таъкидлаб ўтилади [6:138].

Ибн Сидда номи билан танилган машҳур араб лексикографи Абул Ҳасан Али ибн Исмоил ал-Мурси (1007-1066)нинг “Ал-Мухассас” номли 17 жилдли мавзувий луғатида полисемия, омонимия каби ходисалар билан бирга синонимия ҳусусида ҳам атрофлича тўхталади. Ибн Сидда синонимларни лексик-семантик маъноларининг яқинлиги ва келиб чиқишига кўра мавзувий гуруҳларга бирлаштиради. Тилшунос П.М.Магомедова ушбу луғатга “Араб тилида ёзилган кўп томли энг мукаммал синонимлар луғатидир”, деб баҳо берган эди.

Ал-Ҳамадонийнинг “ال ك تَاب ية الال فاط ك تَاب” ва ас-Саалабийнинг бир неча марта қайта нашр этилган “ال ك تَاب ية الال” луғатида ҳам кўп синонимлар берилган. Шунингдек, араб луғатнавислигида махсус синоним луғатлар ҳам кенг тарқалади. Эски луғатлардан Иброҳим ал-Ўзижийнинг 1913-1914 йилларда Қоҳирада нашр этилган тугалланмаган луғати (المسؤولف الروض) ва энг янги луғатлардан Рафаам Нахлнинг 1957 йилда Байрутда нашр этилган “Синонимлар луғати” (المرادفات قاموس) ўқув луғатлар тилга олинади [6].

Европа мамлакатлари, хусусан, ўқув лексикографияси тараққий этган инглиз, француз, испан, рус тилларида синонимлар луғатларининг пайдо бўлиш тарихи у қадар узокка бормайди.

Хулоса қилиб айтганда, илк босқичга оид синонимлар луғатлари, асосан, рўйхатлардан ташкил топгани, сўзлик мавзувий тамойил асосида тартиблангани, нотикликка ўргатиш, сўзнинг нозик маъно фарқларини англаш ва нутқда улардан ўрнида фойдаланиш учун хизмат қилгани билан характерланса, кейинги босқичларга мансуб синоним луғатларда рўйхатларнинг такомиллашиб боргани, шунчаки рўйхатлар эмас, уларнинг изоҳи ҳам берилгани, изоҳларда синонимларнинг тарихий тараққиёти, оғзаки нутқ ёки адабий тил учун хосланганлиги, ўз ёки ўзлашма қатлам сўзи эканлигига доир маълумотлар ҳам акс этгани кузатилади.

Адабиётлар

1. Расулов Р. Умумий тилшунослик. –Тошкент: «Фан ва технология», 2007.
2. Қаранг: Денисов П.Н. Основные проблемы теории лексикографии: Автореф. дис. ... докт. филол. наук. –Москва: АН СССР, Ин-т рус. яз., 1976. –С. 43.; Морковкин В.В. Основы теории учебной лексикографии: Дисс... докт. филол. наук. (в форме научного доклада): –Москва: Институт русского языка им. А.С.Пушкина, 1990. –С. 72.

3. Бахриддинова Б.М. Ўзбекистонда ўқув лугатчилиги: лингвистик асослари, тарихи ва истикболлари: Филол.фан... доктори (DSc) дисс. –Самарканд: 2020, 252-б.
4. Волошина О.А. Речь божественная и человеческая в словаре-тезаурусе Амаракоса // Индоевропейское языкознание и классическая филология. 2016. №1. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/rech-bozhestvennaya-i-chelovecheskaya-v-slovare-tezauruse-amarakosa>.
5. Кодиров Т.Ш., Алиев Д.И. Араб тили лексикологияси. العربية لغة علم –Тошкент: 2010, 106-б.
6. Закиров Р.Р., Мингазова Н.Г. Практикум по лексикологии арабского языка / Р.Р.Закиров, Н.Г.Мингазова. –Казань: ТГТУ, 2009. –С. 138.

РЕЗЮМЕ

Мазкур мақолада сўз ва фикрни таъсирчан, тўлиқ ва жозибали ифодалашнинг муҳим воситаси бўлган синоним сўзлар, уларнинг ўрганилиши ҳамда жаҳон тилшунослиги тарихида яратилган синонимик лугатлар ҳақидаги фикрлар баён этилган.

РЕЗЮМЕ

В данной статье описаны синонимические слова, являющиеся выразительным полным и привлекательными единицами для выражения слов и идей, а также описывается изучение и взгляды о синонимических словарях, созданных в истории мировой лингвистики.

SUMMARY

This article describes synonymous words, which are an important means of expressive, complete and attractive expression of words and ideas, their study and understanding of synonymous dictionaries created in the history of world linguistics.

O'ZBEK SHEVALARI TARKIBIDAGI ETNOGRAFIJALARNING SOHALARARO BOG'LIQLIGI

O.Nurjanov – assistent o'qituvchi

Berdaq nomidagi Qoraqalpog' davlat universiteti

Tayanch so'zlar: lison, leksika, sheva, semantik, elat, marosim, dialekt, etnik, arxaizm, etimologiya.

Ключевые слова: язык, лексика, диалект, семантика, ритуал, диалект, этничность, архаизм, этимология.

Key words: language, vocabulary, dialect, semantics, ritual, dialect, ethnicity, archaism, etymology.

Har bir tilning asriy tajribasini o'zida mujassam qilgan ona tilidagi lisoniy boyliklarni asrab qolish, ilmiy tahlil qilish, uni keyingi avlodlarga yetkazish hozirgi fan oldida, xususan, tilshunoslik oldida turgan muhim masalalardan biri hisoblanadi. Mamlakatimizning Birinchi Prezidenti I.A.Karimov ta'kidlaganidek, "Xalqning milliy madaniyati va o'ziga xosligini ifoda etuvchi vosita bo'lmish o'zbek tili" [1:19] da mavjud bo'lgan leksik boyliklarni o'rganish hamda lisoniy meros sifatida ilmiy tahlil qilish bugungi kundagi eng dolzarb masalalardan biridir.

Quyi Amudaryo vohasida yashovchi xalqlarning tarixi, madaniyati, tili, urf-odatlar, san'ati va amaliy san'ati ham o'ziga xos xususiyatlariga ega. Shuning uchun ham mana shu yuqorida sanab o'tilgan xalq turmushining qirralari ilmiy va amaliy jihatdan chuqur o'rganishni talab etadi. Buning asosiy sababi bu mintaqa aholisining etnografik xususiyatining o'zgachaligidadir. Shu nuqtayi nazardan qaraganda, bu yerda mavjud shevalar boshqa o'zbek xalq shevalaridan tubdan farq qiladi. Qadimdan to hozirga qadar olimlar bu vohaning etnotarixiy va lisoniy xususiyatlariga alohida e'tibor berib kelganlar. Hudud shevalarini alohida semantik guruhlariga ajratib o'rganish, etnografik leksikasi qamrovini, ularning keyingi tarixiy jarayonda o'zgarishlarini aniqlash tadqiqotchilar uchun keng imkoniyatlarni ochib berdi.

Barchamizga ma'lumki, Qoraqalpog'iston o'zbeklari hududda turkiy xalqlar - qoraqalpog', qozoq, turkman xalqlari vakillari bilan yondosh yashashadi. Bu esa mazkur hududdagi tiliga turkiy elat va xalqlar tillarining ta'siri katta bo'lishiga olib keladi. Shuningdek, tarixiy manbalarda etnik nomlarni anglatuvchi so'zlar uchraydi. Mazkur so'zlarning ba'zilari o'zbek tilida saqlanib qolgan bo'lsa, boshqa birlari qoraqalpog', qozoq, turkman tillarida saqlanib qolgan bo'lishi mumkin. Bu holat esa mazkur tillar materiallari va ularning ta'siri vositasida til tarixidagi eng qadimgi leksemalarni o'rganishga yordam beradi. Bu, bir tomondan, o'zbek tili lug'at tarkibining unitilayozgan til elementlarini, til tarixidagi noaniq leksik-grammatik hodisalarni o'rganish imkonini beradi. Quyida biz xalq shevalarida keng qo'llaniladigan marosim nomlari, ularga bog'liq xalq maqollari va iboralar, irim-sirimga oid atamalar, eskirgan, tarixiy nomlar borasida alohida to'xtalib o'tmoqchimiz.

1. Kasb-hunar bilan bog'liq marosim nomlari

Kasb-hunar bilan bog'liq marosim nomlari ham shevalarda keng uchraydi. Qaysi kasb egasi bo'lmasin, qandaydir niyatda shu kasbni e'zozlab, nimadir qiladi. Masalan, dehqonchilik kasbi bilan shug'ullanuvchi shaxslar **ақишә чўштә, хасыл тойы /хирман тойы, долды па-**

лав kabi marosimlarni o'tkazish bilan o'z tilidagi marosim leksikasi tarkibiga anchagina dialektizmlarni kiritadi. Bundan tashqari, keyingi davrlarda davlatimiz tomonidan belgilangan kasb bayramlari ham shu kasb egalari orasida marosim sifatida shakllanib, adabiy dialektal xarakterdagi marosim nomlarining shakllanishiga zamin yaratdi.

2. Turli xil bazm va bayramlarni ifodalovchi atamalar

Bunday dialektizmlar ham shevalar leksikasi tarkibida mavjud bo'lib, yerli aholi shevasida mustahkam o'rnatilib qolgan. **Зийәнат** - ziyofat, qarluq shevalari leksikasida **ran** deb yuritiladi. Navro'z, hayit, yangi yil, mustaqillik bayramlari ham xalq shevalari leksikasida keng qo'llanilib, ularga alohida tayyorgarlik ko'rib, keng miqyosda o'tkaziladi. Shu o'rinda aytib o'tish joizki, ijtimoiy-siyosiy muhitning ta'sirida paydo bo'lgan 1-may, 7-noyabr, 5-dekabr kabi o'sha davr talabiga mos bayram sifatida o'tkaziluvchi marosimlar xalq shevalari leksikasidan batamom o'chib, tarixiy leksik birliklar guruhiga o'tib qoldi.

3. Marosim nomlari bilan bog'liq xalq iborolari va maqollari

Shevalar leksikasi juda rang-barang va boy bo'lib, turli xil marosimlarni ifodalovchi so'zlarni o'z ichiga oladi. So'z ustalari, gapga chechan kishilar - xalq notiqolari tomonidan turli xil marosim ifodalovchi so'zlar, iboralar va xalq maqollari tarkibida ham uchraydi. Masalan, **тойа борсан, той доңыңны гийиң бар** - to'yga borsang, to'yib bor ma'nosida. Hāpsi йаман эйитда өләр - баднафс odamga nisbatan ishlatiladi. Азаға барған өз дәрддини айтъп йеғлар - motam marosimini bildiruvchi ibora, aytilmagan йера барынча, базара бар - aytilmagan yerga borma ma'nosida, садақадан сатын ал - sadaqa borish shartligi ma'nosida, Тойдан кейин хи:нани кейиниң йап - to'ydan keyin to'y uchun qilinadigan ish befoyda ekanligi ma'nosida, тойдан әлдин сыннай чъртма - to'ydan oldin behuda to'y haqida gapirma ma'nosida, иттән болған қурванлықа йапамас - nasl-nasabi betayin, tarbiyasiz odamga nisbatan ishlatiladi. Bu iboralarda to'y, sadaqa, sifatdosh bilan turdosh o'tning birikuvidan paydo bo'lgan aytilmagan her, aza, eyit, qurvanliq kabi so'z va so'z birliklari bevosita marosim nomini ifodalab kelgan.

4. Irim-sirimlar asosida o'tkaziladigan marosim nomlari

Insoniyat ibtidosidan boshlab to hozirgi kungacha nimaningdir yechimini topa olmasa yoki shu narsa oldida o'zining ojizligini sezsa, albatta, unda turli xil irim-sirimlarga nisbatan mayl paydo bo'ladi. O'zi o'ylab topgan irimlardan o'zi taskin topadi. Bu holatni shevalar leksi-